

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE
JULIANE KOKOTT,
predstavljeni 7. maja 2015¹

Zadeva C-218/14

**Kuldip Singh,
Denzel Njume,
Khaled Aly
proti**

Minister for Justice and Equality (Predlog za sprejetje predhodne odločbe,

ki ga je vložilo High Court of Ireland (Irska))

„Direktiva 2004/38/ES — Členi 7(1)(b), 12 in 13(2) — Zakonska zveza, sklenjena med državljanko Unije in državljanom tretje države — Odhod državljanke Unije in kasnejša razveza — Ohranitev pravice državljana tretje države do prebivanja v državi članici gostiteljici“

I – Uvod

1. Jedro obravnavanega predloga za sprejetje prehodne odločbe je vprašanje, ali lahko državljan tretje države, ki je prebival v državi članici Unije z državljanko Unije, ki ni državljanka te države članice, kot njen zakonec, ostane v tej državi, tudi če se je državljanka Unije iz te države odselila in se je po odhodu od svojega zakonca razvezala.

2. Za odgovor na to vprašanje je nujna razlaga Direktive 2004/38/ES,² ki ohranitev pravice do prebivanja v primeru odhoda oziroma razveze ureja v dveh ločenih določbah. Iz sodne prakse Sodišča ni razvidno, kako se navedeni določbi uporabljata v okoliščinah, kakršne so podane v postopku v glavni stvari.

II – Pravni okvir

A – Pravo Unije

3. Člen 7 Direktive 2004/38 določa:

„1. Vsi državljani Unije imajo pravico prebivati na ozemlju druge države članice v obdobju, daljšem od treh mesecev če:

(a) so delavci ali samozaposlene osebe v državi članici gostiteljici ali

1 — Jezik izvirnika: nemščina.

2 — Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 46).

(b) imajo dovolj sredstev zase in za svoje družinske člane, da med njihovim prebivanjem ne bodo postali breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici [...]

2. Pravica do prebivanja, predvidena v odstavku 1, se razširi na družinske člane, ki niso državljani države članice in ki spremljajo ali so se pridružili državljanu Unije v državi članici gostiteljici, pod pogojem da takšen državljan Unije izpolnjuje pogoje, navedene v odstavku 1(a), (b) ali (c).

[...]“

4. Člen 12 Direktive 2004/38 ureja ohranitev pravice do prebivanja družinskih članov v primeru smrti ali odhoda državljana Unije in določa:

„1. Brez poseganja v [pogoje, navedene v] drugi[em] pododstavek[u] smrt ali odhod državljana Unije iz države članice gostiteljice ne vpliva na pravico do prebivanja njegovih/njenih družinskih članov, ki so državljani države članice.

[...]

2. Brez poseganja v [pogoje, navedene v] drugi[em] pododstavek[u] smrt državljana Unije nima za posledico izgube pravice do prebivanja njegovih/njenih družinskih članov, ki niso državljani države članice in ki so prebivali v državi članici gostiteljici kot družinski člani najmanj eno leto pred smrtjo državljana Unije.

[...]

3. Odhod državljana Unije iz države članice gostiteljice ali njegova/njena smrt nimata za posledico izgube pravice do prebivanja njegovih/njenih otrok ali roditelja, ki ima dejansko skrbništvo nad otroki, ne glede na državljanstvo, če otroci bivajo v državi članici gostiteljici in so vpisani na izobraževalno ustanovo z namenom, da bi se v njej šolali, vse do zaključka šolanja.“

5. V primeru razveze zakonske zveze, sklenjene z državljanom Unije, je treba v skladu z uvodno izjavo 15 Direktive 2004/38 njegovim/njenim družinskim članom zagotoviti, da ohranijo svojo pravico do prebivanja s primernim upoštevanjem družinskega življenja in človekovega dostojanstva.

6. Člen 13(2) Direktive 2004/38 glede tega določa:

„Brez poseganja v [pogoje, navedene v] drugi[em] pododstavek[u] razveza, [...], nima za posledico izgube pravice do prebivanja družinskih članov državljana Unije, ki niso državljani države članice, kadar:

(a) sta zakonska zveza [...], pred začetkom postopkov za razvezo [...], trajala najmanj tri leta, od tega eno leto v državi članici gostiteljici ali

[...]

(d) kadar ima zakonec [...], ki ni državljan države članice, [...], pravico do stikov z mladoletnim otrokom, pod pogojem da je sodišče razsodilo, da morajo takšni stiki potekati v državi članici gostiteljici in toliko časa, kolikor je to potrebno.

[...]

Takšni družinski člani ohranijo svojo pravico do prebivanja izključno na osebni podlagi.“

B – Nacionalno pravo

7. Irsko pravo vsebuje določbe, ki ustrezajo zgoraj navedenim določbam Direktive.

III – Dejansko stanje iz postopka v glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

8. K. Singh, D. Njume in K. Aly so državljani tretjih držav in so v letu 2005 oziroma v letu 2007 na Irskem sklenili zakonske zveze z državljanke Unije, ki sicer niso irske državljanke, vendar so na Irskem prebivale v okviru izvajanja njihove pravice do prostega gibanja in prebivanja. Državljan tretjih držav so kot družinski člani, ki spremljajo državljanke Unije, pridobili pravico do prebivanja na Irskem. Zakonski pari so se v naslednjih letih občasno preživljali tudi s prihodki zakoncev, ki so državljani tretjih držav.

9. Po štirih letih prebivanja zakoncev na Irskem, so se zakonske zveze končale. V vseh treh primerih so državljanke Unije Irsko zapustile brez svojih zakoncev in nato v Latviji, Združenem kraljestvu oziroma v Litvi vložile zahteve za razvezo. Sedaj so zakonske zveze že pravnomočno razvezane.

10. K. Singh, D. Njume in K. Aly se z namenom, da bi lahko še naprej ostali na Irskem, sklicujejo na člen 13 Direktive 2004/38, čemur pa irski organi nasprotujejo. Njihova pravica do prebivanja je izpeljana iz pravice njihovega zakonca in je z odhodom zakonca iz Irske prenehala.

11. High Court of Ireland, pred katerim teče postopek, v zvezi s tem dvomi o razlagi Direktive, zato je Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

1. Ali v primeru, da se zakonska zveza med osebo, ki je državljan EU, in osebo, ki ni državljan EU, konča z razvezo, potem ko državljan EU zapusti državo članico gostiteljico, v kateri je izvrševal pravice po pravu EU, in v primeru, da se uporabita člena 7 in 13(2)(a) Direktive, oseba, ki ni državljan EU, po tem ohrani pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici? Če je odgovor nikalen, ali ima oseba, ki ni državljan EU, pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici v obdobju pred razvezo in po odhodu državljana EU iz države članice gostiteljice?
2. Ali so zahteve iz člena 7(1)(b) Direktive izpolnjene, kadar zakonec, ki je državljan EU, zatrjuje, da ima zadostna sredstva v smislu člena 8(4) Direktive, ki delno temeljijo na sredstvih zakonca, ki ni državljan EU?
3. Če je odgovor na drugo vprašanje nikalen, ali imajo osebe kot tožeče stranke na podlagi prava EU (razen Direktive) pravico delati v državi članici gostiteljici, da bi delno ali v celoti zagotovile „zadostna sredstva“ za namene člena 7 Direktive?

IV – Pravna presoja

A – Prvo vprašanje za predhodno odločanje

12. Prvo vprašanje za predhodno odločanje je sestavljeno iz dveh delov, pri čemer se drugi del postavlja samo v primeru, da je odgovor na prvi del vprašanja za predhodno odločanje nikalen.

13. S prvim delom prvega vprašanja za predhodno odločanje želi predložitveno sodišče v bistvu vedeti, ali državljan tretje države izgubi pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici, če državljan Unije, s katero je sklenil zakonsko zvezo, zapusti to državo članico in ni državljan države, iz katere je odšla, čeprav je zakonska zveza ob odhodu trajala vsaj tri leta – od tega vsaj eno leto v državi gostiteljici – in se je zakonska zveza po odhodu zakonca pravnomočno razvezala v drugi državi članici.

14. Odgovor na to vprašanje je odvisen od tega, ali se ohranitev pravice razvezanih zakoncev do prebivanja v primerih, kakršni so v postopku v glavni stvari, presoja tudi na podlagi člena 12 Direktive 2004/38, ali pa je merodajen zgolj člen 13.

1. Ohranitev pravice družinskih članov do prebivanja na podlagi člena 12 Direktive 2004/38

15. Člen 12 Direktive 2004/38 med drugim ureja ohranitev pravice družinskih članov do prebivanja v primeru odhoda državljan Unije, na podlagi katerega izpeljujejo svojo pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici. Navedena določba razlikuje, ali gre pri zadevnem družinskem članu, ki ostane v državi gostiteljici, za državljan Unije ali ne.

16. Na podlagi člena 12(1) Direktive 2004/38 družinski člani, ki so državljani Unije, po odhodu državljan Unije ohranijo pravico do prebivanja in lahko pridobijo pravico do stalnega prebivališča, če v državi gostiteljici v smislu člena 7 Direktive ne postanejo breme sistema socialne pomoči.

17. Drugače je pri družinskih članih, ki so državljani tretje države, in ki ohranijo pravico do prebivanja v primeru odhoda državljan Unije samo pod strogimi pogoji iz člena 12(3) Direktive 2004/38. V skladu s to določbo roditelj, ki ostane v državi članici gostiteljici z otroki državljan Unije, ki se je odselil, ohrani pravico do prebivanja v tej državi, dokler skupni otroci ne zaključijo šolanja v izobraževalni ustanovi v tej državi, če ima dejansko skrbništvo nad otroki.

18. Iz člena 12 Direktive 2004/38 tako izhaja, da družinski člani, ki so državljani tretje države, zaradi odhoda državljan Unije, razen izjem, opredeljenih v členu 12(3), izgubijo pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici.³

19. Tudi po vprašanjih, postavljenih na obravnavi, ni indicev za to, da bi za postopke v glavni stvari lahko bil odločilen člen 12(3) Direktive 2004/38. Zakonci v postopkih v glavni stvari, ki so državljani tretje države, bi z odhodom svojih zakoncev, ki so državljani Unije, izgubili pravico do prebivanja, še preden bi državljanka Unije vložila zahtevek za razvezo zakonske zveze izven območja Irske.

20. Če se primer razvezanih oseb, ki so državljani tretjih držav, presoja izključno na podlagi člena 13 Direktive 2004/38, je ugotovitev drugačna.

2. Ohranitev pravice do prebivanja v primeru razveze na podlagi člena 13 Direktive 2004/38

21. Tudi člen 13 Direktive 2004/38 razlikuje glede na to, ali gre pri zadevnih družinskih članih za državljane Unije ali ne.

22. Predložitveno sodišče je tukaj obravnavani primer državljanov tretjih držav presojalo zgolj na podlagi člena 13(2)(a) Direktive 2004/38, ki pravico do prebivanja pogojuje s triletno zakonsko zvezo, in ne na podlagi odstavka 2(d) navedene določbe, ki pod določenimi pogoji priznava pravico do prebivanja zaradi zagotavljanja stikov z otroki.

3 — Glede prej veljavne pravne ureditve na podlagi člena 11 Uredbe Sveta št. 1612/68 (EGS) z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 15), kakor je bila spremenjena z Uredbo Sveta (EGS) št. 2434/92 z dne 27. julija 1992 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 2, str. 69), glej sodbo Mattern in Cikotic (C-10/05, EU:C:2006:220, točka 27).

23. Zadnje navedene določbe tudi ni treba podrobneje preučiti. Trditve zastopnika K. Singha sicer kažejo na to, da so se starši sporazumeli, da bo oče pravico do stikov s skupnim otrokom izvajal na Irskem, vendar iz merodajnega dela predloga za sprejetje prehodne odločbe ne izhaja, da bi poleg tega „sodišče razsodilo, da morajo takšni stiki potekati v državi članici gostiteljici [torej na Irskem].“ Na podlagi posredovanega dejanskega stanja zato ni nobenega razloga za podrobnejši preizkus člena 13(2)(d) Direktive 2004/38, podrobneje pa je treba preučiti vprašanje, ali je mogoče ohranitev pravice do prebivanja utemeljiti s členom 13(2)(a) Direktive 2004/38.

24. V skladu s to določbo posledica razveze ni izguba pravice državljana tretje države do prebivanja, če je zakonska zveza pred začetkom postopka za razvezo trajala najmanj tri leta, od tega vsaj eno leto v državi članici gostiteljici.

25. Ker so ti pogoji pri tožečih strankah iz postopkov v glavni stvari izpolnjeni, bi se lahko v primeru ločene uporabe člena 13 Direktive 2004/38 sklicevali na ohranitev pravice do prebivanja. Kot izhaja iz njegovega besedila namreč člen 13 Direktive 2004/38 ne zahteva, da morata državljan Unije in njegov zakonec do zaključka postopka razveze prebivati v državi članici gostiteljici, niti da se mora postopek razveze začeti in končati v tej državi.

3. Skupno upoštevanje členov 12 in 13 Direktive 2004/38

26. Če uporabimo člena 12 in 13 Direktive 2004/38 skupaj in ne ločeno, iz člena 13 Direktive v primeru čiste jezikovne razlage ne izhaja ohranitev pravice razvezanih oseb, ki so državljani tretje države, do prebivanja.

27. Zakonec, ki ostane v državi članici gostiteljici, bi namreč že z odhodom državljana Unije izgubil pravico do prebivanja, in te pravice tudi zaradi kasnejše vložitve zahtevka za razvezo ne bi mogel ponovno pridobiti nazaj, ker se člen 13 Direktive 2004/38 nanaša na „ohranitev“ obstoječe in ne na ponovno oživitev izgubljene pravice do prebivanja.

28. Tožeče stranke v postopkih v glavni stvari lahko pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici ohranijo, samo če iz sistematične ali teleološke razlage izhaja, da se ohranitev njihove pravice do prebivanja presoja izključno na podlagi člena 13 Direktive 2004/38.

29. S členom 13(2)(a) Direktive 2004/38 je želel zakonodajalec Unije v državi članici gostiteljici očitno zaščititi interese zakoncev, ki so državljani tretjih držav. Če v primeru razveze obstaja nevarnost, da bodo izgubili pravico do prebivanja, je lahko ta okoliščina pomemben motiv za to, da se tudi v primeru nevzdržne zakonske zveze ne bo vložil zahtevka za razvezo zakonske zveze. Po treh letih trajanja zakonske zveze – od tega eno leto v državi članici gostiteljici – državljanu tretje države v skladu s konceptom zakonodajalca Unije v primeru razveze zakonske zveze ni treba skrbeti, da bo to imelo negativne posledice za njegovo pravico do prebivanja.

30. Po mnenju zakonodajalca državljanu tretje države po odhodu zakonca iz države članice gostiteljice ni treba več zagotavljati posebnega varstva, ker državljan tretje države že zaradi odhoda državljana Unije izgubi pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici.

31. V prid navedenemu govorijo naslednji razmisleki.

32. Prvič, iz strukture določb izhaja, da se člen 13 Direktive 2004/38 načeloma uporablja samo za primere, ko oba zakonca do razveze prebivata v državi članici gostiteljici.

33. Člen 12 Direktive 2004/38 namreč izčrpno določa, pod katerimi pogoji se lahko ohrani pravica do prebivanja družinskih članov po smrti ali odhodu državljana Unije. Zakonodajalec problematike razveze v členu 12 sploh ne omenja, temveč jo posebej ureja v členu 13. Če bi pravni razmisleki glede razveze zahtevali drugačno obravnavo v primeru odhoda, bi bilo primerno, da bi zakonodajalec Unije to izrecno uredil.

34. Ker to ni tako, je treba izhajati iz tega, da državljani tretjih držav na podlagi člena 12 Direktive 2004/38 pravico do prebivanja praviloma izgubijo že, ko državljan Unije šele po njegovem odhodu vložil zahtevek za razvezo. Za ohranitev pravice do prebivanja na podlagi člena 13 v primeru kasnejše vložitve zahtevka za razvezo že s pojmovnega vidika ni prostora.

35. Zgolj v primeru iz člena 12(3) Direktive 2004/38 bi bila možna skupna uporaba členov 12 in 13 v tem smislu, da bi se pravica zakonca, ki ostaja, do prebivanja, ki je odvisna od skrbništva, po razvezi spremenila v nepogojno pravico. Vendar takšnega posebnega primera ni treba podrobneje preučiti, ker od predložitvenega sodišča predstavljeno dejansko stanje ne vsebuje takšnih indicij.

36. Drugič, razmisleki pravne varnosti govorijo v prid temu, da odhod državljana Unije v primerih, kakršen je ta v postopih v glavni stvari, za državljana tretje države, ki ostaja v državi, pomeni izgubo pravice do prebivanja.

37. Ob odhodu se namreč pogosto še ne bo vedelo, ali bo zaradi tega prišlo do razveze zakonske zveze ali ne. Če izhajamo iz tega, da se člen 13 Direktive 2004/38 uporablja za primere razveze tudi po odhodu državljana Unije, bi moral družinski član, ki ostane v državi, zaradi odhoda najprej izgubiti pravico do prebivanja, in nato – po vložitvi zahtevka za razvezo – spet retroaktivno pridobiti nazaj. Vendar iz Direktive ne izhajajo indici, ki bi govorili v prid takšni negotovosti glede pravice do prebivanja. Nasprotno: obstoj pravice do prebivanja mora biti v interesu vseh udeležencev vsak čas jasno razviden.

38. Tretjič, tudi iz razmislekov glede polnega učinka Direktive ne izhajajo nujni razlogi, da po odhodu državljana Unije in kasnejšem začetku postopka za razvezo na pravico državljana tretje države do prebivanja v državi članici gostiteljici odločilno vpliva člen 13(2)(a) Direktive 2004/38.

39. Člen 13 Direktive 2004/38 namreč ohrani pomembno področje uporabe tudi, če se ne uporablja za primere, ko državljan Unije državo članico gostiteljico zapusti pred razvezo.

40. Sicer ni mogoče zanikati, da je lahko nepravilno, če se v enem primeru zahtevek za razvezo vložil v domači državi, v drugem primeru pa šele po odhodu v tujini, in v primeru enako dolgega trajanja zakonske zveze v prvem primeru državljan tretje države, če se državljan Unije ne odseli, ohrani pravico do prebivanja, v drugem primeru pa ne.

41. Vendar je ta problem vključen v sistematiko Direktive in ga je zakonodajalec očitno upošteval. Iz Direktive 2004/38 ne izhaja, da bi moral državljan tretje države po treh letih zakonske zveze tudi v primeru odhoda državljana Unije in kasnejše vložitve zahtevka za razvezo ohraniti pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici. Zakonodajalec bi lahko takšno enostavno in jasno pravilo zlahka vključil v Direktivo. Vendar tega ni storil, temveč je namesto tega s členoma 12 in 13 ustvaril zapleten in prepleten sistem, preko katerega osebe, ki uporabljajo pravo, ne smejo iti iz razlogov pravičnosti.

42. Dalje je treba ugotoviti, da lahko državljan Unije z zlonamernim odhodom iz države članice gostiteljice zamaje pričakovanje zakonca glede pravice do prebivanja, ki temelji na členu 13, vendar v postopkih v glavni stvari po eni strani nič ne kaže na to, po drugi pa državljan tretje države v takšnem primeru ne bi v celoti ostal brez varstva – državljana Unije bi lahko spremljal, ali v primeru nevzdržne zakonske zveze sam pravočasno začel postopek za razvezo v državi članici gostiteljici.

43. Če tega ne naredi, je v končni fazi v enakem položaju kot Y. Iida,⁴ ki mu Sodišče – kljub nadaljnjemu obstoju zakonske zveze po odhodu njegovega zakonca – niti na podlagi primarnega prava niti na podlagi sekundarnega prava ni priznalo pravice do prebivanja. Sicer se Direktiva 2004/38 za Y. Iido sicer ni uporabila, ker je ta prebival v domovini svoje žene in ne v drugi državi članici. Kljub temu iz sodbe Iida izhaja, da se pravica do prebivanja, ki jo pravo Unije priznava državljanom tretjih držav, ki to pravico izpeljujejo iz pravice svojih družinskih članov, ki so državljani Unije, praviloma ne razteza na države članice, v katerih državljani Unije ne prebivajo.

44. Tako je tudi v obravnavanem primeru, v katerem Direktiva 2004/38 določa, da državljan tretje države z odhodom državljana Unije izgubi pravico do prebivanja in to preden je, zaradi začetka postopka razveze, sploh prišlo do uporabe člena 13 Direktive.

45. Tudi razmisleki na podlagi primarnega prava – zlasti člena 7 Listine o temeljnih pravicah in pravice do spoštovanja družinskega življenja – ne vodijo do drugačnega rezultata.

46. Po eni strani člen 7 Listine v primerih, kakršni so postopki v glavni stvari, ne utemeljuje samostojne pravice državljana tretje države do prebivanja v državi članici gostiteljici že zato, ker ne bi služila ohranitvi družinskega življenja z državljanom Unije, temveč bi bila povezana z življenjem po prenehanju skupnega družinskega življenja.

47. Po drugi strani varstvo temeljne pravice do zakonske zveze in družine ne sega tako daleč, da bi zakonci popolnoma prosto odločali, v kateri državi bodo prebivali.⁵ Če družina zakonito prebiva v določeni državi, odvzem pravice do prebivanja pomeni poseg v to pravico.⁶ Od tega pa je treba ločiti primer, ko skupno prebivanje družine ne preneha zaradi državnega posega, temveč zaradi – kot je to podano v postopkih v glavi stvari – svobodne odločitve družinskega člana, ki odide. Za takšne primere odhodov lahko zakonodajalec Unije v pravnem aktu, ki je v prvi vrsti namenjen spodbujanju prostega pretoka državljanov Unije, in ki v zvezi z družinskim življenjem določa spremljevalne ukrepe, pravico do prebivanja zakoncev, ki so državljani tretjih držav, po prosti presoji uredi tako, da morajo zakonci državljana Unije spremljati v državo, v kateri namerava živeti v prihodnje.

48. Vendar sistem Direktive 2004/38 ni povsem koherenten. Po odhodu državljana Unije lahko namreč njegov zakonec, ki je državljan tretje države, če na primer državljana Unije ne spremlja iz poklicnih razlogov in tudi ne skrbi za skupnega otroka, kljub nedotaknjeni zakonski zvezi, izgubi pravico do prebivanja v dosedanji državi članici gostiteljici,⁷ medtem ko državljan tretje države na podlagi člena 13 Direktive 2004/38 v primeru nevzdržne zakonske zveze, če se bo pravočasno razvezal, ohrani pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici.⁸

4 — Sodba Iida (C-40/11, EU:C:2012:691).

5 — Glej glede tega točke od 63 do 67 mojih sklepnih predlogov v zadevi Parlament/Svet (C-540/03, EU:C:2005:517) in sodbi ESČP z dne 2. avgusta 2001 v zadevi Boulouf proti Švici (št. 54273/00), *Recueil des arrêts et décisions* 2001-IX, točka 39, in z dne 25. marca 2014 v zadevi Biao proti Danski (št. 38590/10), točka 53.

6 — Glej na primer sodbo ESČP z dne 26. septembra 1997 v zadevi Mehemi proti Franciji (št. 25017/94), *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VI, točka 27.

7 — Glej v zvezi s tem sodbo Iida (C-40/11, EU:C:2012:691, točke od 60 do 64).

8 — Teoretično bi bil možen celo primer „navidezne razveze“ kot nasprotje navidezni zakonski zvezi, in sicer da bi se državljan tretje države razvezal zgolj z namenom, da bi na ta način pred načrtovanim odhodom svojega zakonca na podlagi člena 13 Direktive 2004/38 pridobil lastno pravico do prebivanja v državi gostiteljici. Vendar tudi zaradi stroškovnega vidika ni pričakovati, da se bosta zakonca odločila za takšne ekstremne ukrepe, ker lahko državljan tretje države v skladu s členom 16(2) Direktive 2004/38 po petih letih na vsak način pridobi pravico do stalnega prebivališča. Ali bi bila takšna „navidezna razveza“ brez pravnega učinka in kako bi to vplivalo na pravico do prebivanja, lahko ostane odprto, ker iz dejanskega stanja ne izhajajo takšni indici.

49. To lahko pomeni poseg v varstvo družine v povezavi s prostim pretokom zadevnega državljana Unije. Zlasti na obmejnih območjih namreč ni izključeno, da se družina organizira tako, da zakonca živita in delata v različnih državah članicah. Vendar v obravnavanem primeru dvoma glede koherentnosti členov 12 in 13 Direktive ni treba podrobneje preučiti. Ob upoštevanju člena 7 Listine bi lahko namreč kvečjemu pomenil ohranitev pravice do prebivanja državljana tretje države, ki ostaja v zakonski zvezi. V obravnavanem primeru pa so bile zakonske zveze razvezane.

50. Ker torej določbe Direktive 2004/38 v zvezi z obravnavanim primerom načeloma tudi z vidika temeljnih pravic niso sporne, je na prvi del prvega vprašanja za predhodno odločanje treba odgovoriti, da državljan tretje države izgubi pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici, če državljan Unije, s katero je sklenil zakonsko zvezo in ki ni državljan te države, odide iz te države, tudi če je zakonska zveza v trenutku odhoda trajala najmanj tri leta – od tega eno leto v državi gostiteljici – in po odhodu zakonca pride do pravnomočne razveze zakonske zveze v drugi državi članici.

51. Odgovor na drugi del prvega vprašanja za predhodno odločanje, s katerim želi predložitveno sodišče vedeti, ali ima državljan tretje države vsaj do zaključka postopka razveze pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici, izhaja prav tako iz člena 12 Direktive 2004/38, ki državljanu tretje države samo pod pogoji, določenimi v odstavku 3 tega člena (in ki v obravnavanem primeru niso izpolnjeni) tudi po odhodu državljana Unije priznava pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici: če državljan tretje države po odhodu državljana Unije izgubi pravico do prebivanja, je tudi do zaključka postopka razveze, če se bo ta začel v drugi državi, če ne obstajajo ustrezne določbe v Direktivi, ne bo ponovno pridobil nazaj.

B – Drugo vprašanje za predhodno odločanje

52. S svojim drugim vprašanjem za predhodno odločanje želi predložitveno sodišče vedeti, ali je pri odgovoru na vprašanje, ali ima državljan Unije zadostna sredstva v smislu člena 7(1)(b) in člena 8(4) Direktive, treba upoštevati tudi sredstva zakonca, ki ni državljan države članice.

53. Na to vprašanje je ob sklicevanju na ustaljeno sodno prakso mogoče odgovoriti pritrdilno, pri čemer izvor sredstev ni pomemben, dokler so pridobljena zakonito.⁹

54. Tako odgovor na tretje vprašanje za predhodno odločanje ni potreben.

V – Predlog

55. V skladu z zgoraj navedenim Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje odgovori tako:

Državljan tretje države na podlagi Direktive 2004/38/ES o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic izgubi pravico do prebivanja v državi članici gostiteljici, če državljan Unije, s katero je sklenil zakonsko zvezo in ki ni državljan te države, odide iz te države, tudi če je zakonska zveza v trenutku odhoda trajala najmanj tri leta – od tega eno leto v državi gostiteljici – in po odhodu zakonca pride do pravnomočne razveze zakonske zveze v drugi državi članici. Do pravnomočnega zaključka postopka razveze Direktiva 2004/38 državljanu tretje države ne daje pravice do prebivanja v državi članici gostiteljici po odhodu državljanke Unije.

⁹ — Glej na primer sodbe Zhu in Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, točka 30), Komisija/Belgija (C-408/03, EU:C:2006:192, točka 42) in Alokpa in drugi (C-86/12, EU:C:2013:645, točka 27).

Pri ugotavljanju, ali ima državljanka Unije zadostna sredstva v smislu člena 7(1)(b) in člena 8(4) Direktive 2004/38, je treba upoštevati tudi sredstva zakonca, ki ni državljan države članice, če so pridobljena zakonito.